

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын
2022-жылдын II чейреги ичиндеги ишине жүргүзүлгөн көзөмөлдүн (оверсайт)
жыйынтыгы боюнча
ОТЧЕТ

I. Улуттук төлөм системаларынын ишине мониторинг жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү

1. Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГСРРВ)

Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасындагы финансылык тобокелдиктер. ГСРРВ системасынын 2022-жылдын II чейреги ичиндеги ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча жүргүртүү коэффициентинин 65,27 пайызга жогорулагандыгы, ал эми ликвиддүүлүк коэффициенти 39,50 пайызга төмөндөгөндүгү байкалган. Өзгөрүүлөр динамикасы 1 жана 2-графиктерде көрсөтүлгөн.

Система боюнча жалпы жүргүртүүлөр 2 219,75 млрд сомду түзгөн, бул өткөн мезгилдеги көрсөткүчтөн 33,00 пайызга жогору.

Отчеттук мезгилде системада финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон калган.

Операциялык тобокелдиктер. Системада жеткиликтүүлүк деңгээли отчеттук мезгилде 100,00 пайызды түзгөн, ошол эле учурда системадагы операциялык тобокелдик деңгээли системанын жалпы иш убактысынан 4,71 пайызын түзгөн жана ал катышуучулар тарабынан системанын иш регламентин узартуу менен шартталган. Өзгөрүүлөр динамикасы 3-графикте көрсөтүлгөн.

Үзгүлтүктөр Улуттук банктын тарифтик саясаты жана Улуттук банк Башкармасынын бюджеттик төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча атайын чечими менен ар бир айдын акыркы 3 күнү ичинде жөнгө салынат.

1-график. ГСРРВдагы финансылык тобокелдиктер деңгээли

2-график. ГСРРВдагы ликвиддүүлүк жана төлөмдөр көлөмүнүн орточо күндүк көрсөткүчүнүн өзгөрүү динамикасы

3-график. ГСРРВдагы жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

2. Пакеттик клиринг системасы (ПКС)

ПКС системасындагы финансылык тобокелдиктер. Отчеттук мезгил ичинде дебеттик таза позициянын акча каражаттары боюнча белгиленген резерв өлчөмүнөн артышына байланыштуу фактылар системада катталган эмес. 4-графикте көрсөтүлгөндөй,

катышуучулар ПКС те жыйынтыктап эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн иш жүзүндө талап кылынганда да көбүрөөк каражаттарды, орточо алганда 3 эсеге көп каражаттарды камга коюшкан.

Системадагы операциялык тобокелдиктер. 2022-жылдын I чейрегинде ПКС ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча системанын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү 100,00 пайызды түзгөн. Системадагы операциялык тобокелдиктин деңгээли 4,46 пайыз чегинде катталган, бул катышуучулардын системанын иш регламентин узартуусуна жана техникалык үзгүлтүккө байланыштуу болгон. Өзгөрүүлөр динамикасы 5-графикте көрсөтүлгөн.

3. «Элкарт» карттары менен эсептешүүлөр системасы

Системадагы операциялык тобокелдиктер.

Улуттук төлөм системаларынын ишине жүргүзүлгөн мониторингдин жана талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча «Элкарт» банктык төлөм карттары менен эсептешүү системасында 2022-жылдын II чейрегинде системанын жеткиликтүүлүк деңгээли 99,98 пайызды түзгөн. Өзгөрүүлөр динамикасы 6-графикте көрсөтүлгөн.

II. Төлөм инфраструктурасынын ишин контролдоо

4. Үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү кабыл алуу

Кыргыз Республикасынын аймагында иш алып барган төлөм системаларынын операторлорунун отчетторуна жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча 2022-жылдын II чейреги ичинде төлөм системаларынын ишине байланыштуу 144 штаттан тышкары жагдай катталган. Негизги себептери 7-графикте чагылдырылган.

Мында, үзгүлтүктөрдүн төмөнкүдөй негизги түрлөрүн бөлүп көрсөтүүгө болот (8-график):

- электр энергиясы менен камсыз кылуу жагында үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 38,89 пайызын түзгөн;

- аппараттык-программалык комплекстин жана аралыкта орнотулган жабдуулардын ишинде орун алган үзгүлтүктөр төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 14,58 пайызын түзгөн;

- байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 6,25 пайызын түзгөн;

- кызмат көрсөтүүчүлөр тарабынан үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 40,28 пайызын түзгөн.

Потенциалдуу тобокелдиктерге баа берүү: бул үзгүлтүктөр финансылык жоготууларды шарттаган эмес жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун башка катышуучуларына таасирин тийгизген жок.

5. SWIFT сервис бюросунун иши

2022-жылдын II чейреги ичинде SWIFT сервис бюросунун жеткиликтүүлүк коэффициенти 100,00 пайызды түзгөн. SWIFT системасында операциялык тобокелдиктер денгээли минималдуу бойдон калган.

Ошондой эле 2022-жылдын II чейреги профилактикалык иштер жүргүзүлгөн. SWIFT сервис бюросунун катышуучуларына алдын алуу иштери жөнүндө өз убагында маалымдалган.

III. Төлөм системасында операциялык тобокелдиктерди талдап-иликтөө

6. Санкциясыз ишке ашырылган операцияларды талдап-иликтөө

Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчеттордун алкагында төлөм карттары менен эсептешүү системаларында санкциясыз ишке ашырылган операциялар боюнча коммерциялык банктардан алынган маалыматтарга талдап-иликтөө жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча 2022-жылдын II чейрегинде VISA Int. эл аралык системасынын карттарын пайдалануу менен 94, «Элкарт» картын колдонуу менен 43 санкциясыз операцияларга арыз катталган. Мындай операцияларды баалоо суммасы 1,06 млн сомду түзгөн, бул карттарды колдонуу менен ишке ашырылган операциялардын жалпы көлөмүнүн 0,0009 пайызын түзөт.

1-таблица. Банктык карттарды пайдалануу менен санкциясыз ишке ашырылган операциялар боюнча маалыматтар

Санкциясыз ишке ашырылган операциялардын түрлөрү	2021-жылдын IV чейреги		2021-жылы		2022-жылдын I чейреги		2022-жылдын II чейреги	
	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)
Интернет-транзакция	203	1 324 052,67	694	5 538 958	485	1 169 689,89	88	950 005,22
<i>Visa</i>	64	400 478,28	193	1 703 934	428	775 420,91	53	567 085,22
<i>Элкарт</i>	104	865 203,50	463	3 762 291	57	394 268,98	35	382 920,00
<i>MasterCard</i>	35	58 370,89	38	72 733	-	-	-	-
POS-терминал аркылуу транзакциялар	-	-	-	-	-	-	40	22 198,60
<i>Visa</i>	-	-	-	-	-	-	40	22 198,60
Накталай түрдө алуу	-	-	40	160 400	23	54 900,00	9	92 400,00
<i>Visa</i>	-	-	-	-	-	-	1	7 000,00
<i>Элкарт</i>	-	-	40	160 400	23	54 900,00	8	85 400,00
Блокировкаланган транзакциялар	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Visa</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Бардыгы	203	1 324 052,67	734	5 699 358	508	1 224 589,89	137	1 064 603,82

Банктар карттардагы маалыматтардын бейтарап тарабынан колдонулушу мүмкүндүгүнө бөгөт коюу иштерин жүргүзүшкөн. Карт ээлерине акча каражаттарын кайтаруу үчүн төлөм системасынын эрежелерине ылайык териштирүү иштери жүргүзүлүп жатат.

7. Каттышуучулардын төлөм системаларынын иш үзгүлтүксүздүгүнө талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү

Банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчетторунун маалыматтарына жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгында, 2022-жылдын II чейреги ичинде Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын төлөм системаларынын ишине байланыштуу бб1 штаттан тышкаркы жагдай катталган. Негизги себептери 9-графикте чагылдырылган.

Мында, үзгүлтүктөрдүн төмөнкүдөй негизги түрлөрүн бөлүп көрсөтүүгө болот (10-график):

- электр энергиясы менен камсыз кылуу жагында үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 36,76 пайызын түзгөн;

- аппараттык-программалык комплекстин жана аралыкта орнотулган жабдуулардын ишинде орун алган үзгүлтүктөр төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 41,18 пайызын түзгөн;

- байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 14,22 пайызын түзгөн;

- кызмат көрсөтүүчүлөр тарабынан үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 4,84 пайызын түзгөн.

Потенциалдуу тобокелдиктерге баа берүү: бул үзгүлтүктөр финансылык жоготуулардын келип чыгышын шарттаган эмес жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун башка катышуучуларына таасирин тийгизген жок.